

Asia: VN/16552/2022

## Arviomuistio lautamiesten valintatavasta

### Lausunnonantajan lausunto

#### 1. Pitäisikö lautamiesten valintatapaa muuttaa nykyisestä? Miksi?

Valintatapaa on aihetta muuttaa. Tuomioistuinten toiminnan tulee paitsi olla puolueetonta ja riippumatonta, myös näyttää siltä ulospäin. Poliittisin perustein tapahtuva valinta on ristiriidassa näiden perusedellytysten kanssa.

#### 2. Jos lautamiesten valintatapaa muutetaan, kenen pitäisi nimetä lautamiesehdokkaat? Miksi?

Valintatavan tulee olla sellainen, että se tukee riippumattomuuden ja puolueettomuuden toteutumista. Kelpoisuusedellytysten täsmentämisen / uudelleen määrittelyn jälkeen julkiseen avoimeen hakuun perustuva valintamenettely olisi lähtökohtana perusteltu.

#### 3. Pitäisikö lautamiesten mahdollinen rikostausta selvittää ennen kuin heidät voitaisiin nimittää tehtäväänsä? Jos, niin kenen pitäisi tällainen selvitys tehdä?

Mahdollinen rikostausta tulisi selvittää ennen lautamiehen nimittämistä tehtäväänsä, jo tuomioistuimiin kohdistuvan yleisen luottamuksen turvaamisen vuoksi. Avoimeen hakuun perustuvassa menettelyssä vastuun rikostaustan selvityksestä on tarkoituksenmukaista kuulua nimittävälle taholle. Mikäli menettelynä on muun tahon, esimerkiksi kansalaisjärjestön, esityksestä tehtävä valinta, selvittämisen tulisi kuulua (myös) esittävälle taholle.

#### 4. Jos lautamiesehdokkaita olisi enemmän kuin lautamiespaikkoja, kenen pitäisi valita lautamiehet asetettujen ehdokkaiden joukosta? Miten valinnan pitäisi tapahtua?

Tavoiteltavaa olisi, että ehdokkaita olisi enemmän kuin paikkoja. Kelpoisuusvaatimukset täyttävien ehdokkaiden kesken lopullinen valinta voitaisiin tehdä (valvotusti tapahtuvalla, dokumentoidulla ja valituksen mahdollistavalla) arpomisella. Arvonta on tehokas ja ainoa täysin neutraali tapa paitsi yksilöiden, myös ikä-, sukupuoli-, kieli- ja muiden ryhmittelyiden näkökulmasta. Arpomisen voisi tehdä nimittämisestä vastaava taho, esimerkiksi hovioikeus tai kulloinkin kyseessä oleva käräjäoikeus.

#### 5. Jos lautamiesten valintatapaa muutetaan, kenen pitäisi nimittää lautamiehet? Miksi?

Nimittämisen olisi tarkoituksenmukaista kuulua joko hovioikeudelle tai käräjäoikeudelle itselleen.

## 6. Muita kommentteja arviomuistiosta?

Arviomuistio on rajattu lautamiesten valintatapaan. Yhdymme näkemyksiin siitä, että muistiossa on käsitelty valintatapaan liittyviä kysymyksiä monipuolisesti, ja sellaisena arviomuistio palvelee myös jatkoselvitysten tekemistä. Valintatapaa koskevia kysymyksiä ei kuitenkaan ole perusteltua tarkastella (vain) irrallaan laajemmasta kuvasta, vaan lautamiesjärjestelmän kattavampi arviointi on tarpeen.

Liljemark Essi

Etelä-Suomen oikeusapu ja edunvalvonta - JJOA Essi Liljemark, JJOA

Jonathan Rosengren, JJOA Nina Solas-Iloniemi, JJOA Olli Vilanka